

Nr 632.

Av herr **Senander m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition, nr 249, angående tillfälliga tillägg å vissa löner och pensioner.*

I proposition nr 249 föreslås, att den åt statstjänarna utlovade kompensationen för att de tidigare än andra grupper underkastat sig den s. k. inkomststabiliseringen skall utgå i form av ett tillfälligt lönetillägg motsvarande tre procent av grundlönen under ett halvt år, dock lägst 100 kronor och högst 216 kronor. Tillägget skall beräknas med hänsyn till förhållandena under tiden den 1 juni till den 1 november 1950 och utgå till den, som sistnämnda dag innehar anställning av ifrågavarande slag.

Tillägg skall också utgå till den, som den 30 november i år uppstår tjänste- eller familjepension, och utgöres av tre procent av pensionens grundbelopp, dock lägst 70 kronor och högst 144 kronor.

Förslaget har mötts med de starkaste missnöjesyttringar från statstjänarna. Ett stort antal statstjänarorganisationer och opinionsmöten för statstjänarna har protesterat mot förslaget och betecknat det som en utmaning mot statstjänarnas rätt att få en rimlig kompensation för förlusterna. Som ett minimum har rests kravet på en engångsersättning av 500 kronor. Detta belopp har ansetts endast täcka statstjänarnas förluster på grund av att de tidigare än andra grupper underkastat sig den s. k. inkomststabiliseringen. Det innesluter däremot ingen kompensation för den högst betydande eftersläpning i förhållande till den allmänna inkomstutvecklingen som ägt rum sedan den 1 juli 1947, då statstjänarna fingo vidkännas lönestopp. Inte heller ha därvid tagits i betraktande de ytterst försämrade befordringsmöjligheter, som inträtt genom den stränga restriktivitet i fråga om tillsättandet av behövliga befattningar som följt i lönestoppspolitikens släptåg.

Ingen kan med skäl bestrida det berättigade i statstjänarnas missnöje med statsmakternas lönepolitik. Stora grupper statstjänare ha avlöningar, som icke medgiva en människovärdig existens. Extraarbete på fritid förekommer i stor utsträckning. En undersökning som Svenska tullmannaförbundets avdelning i Göteborg företagit på anmodan av statens institut för folkhälsan, till vilket avdelningen tidigare vänt sig med klagomål över den hårda nattjänstgöringen, visar att av 360 nattvaktspliktiga tjänstemän vid tullbevakningen i Göteborg utföra 195 extraarbete på fritid efter nattjänst och på sön- och helgdagar. De arbeta som stuveriarbetare, transportarbetare, cykelbud, metallarbetare, bärare vid begravningsbyråer etc. I ett 30-tal fall förekommer extraarbete i postverket.

Det är de dåliga löneförhållandena, som tvinga framför allt de yngre statstjänarna att på tider, då de enligt gällande arbetstidsföreskrifter skola åtnjuta sön- och helgdagsledighet eller vila efter en synnerligen ansträngande nattjänst, utföra extraarbete på annat håll än inom det egna verket. Ingen kan förneka att det är ett i hög grad orimligt tillstånd, att statstjänare betalas så dåligt, att de på *övertid* tvingas arbeta i exempelvis annat statsverk mot en betalning som utgår för *ordinarie* arbetstid. Ett sådant tillstånd har ingenting gemensamt med en anständig statlig lönepolitik och står i skarpaste motsättning till den lagfästade principen om åtta timmars arbetsdag.

Försämringen av statstjänarnas reallön är betydande. Även om reglerna beträffande det rörliga tillägget varit i kraft, skulle underkompensationen varit avsevärd. Det rörliga tillägget ger som bekant inte mera än tre fjärdedels kompensation för prisstegringen. Detta medför bland annat, att ju mera priserna stiga, ju större blir underkompensationen. Därest reglerna för det rörliga tillägget gett full kompensation för levnadskostnadsstegringen, skulle statstjänarna redan fr. o. m. den 1 juli 1947 ha åtnjutit 20 procent i stället för 12 procent.

Sedan dess har index rensats från skatter. Detta har medfört, att det rensade index nu ligger fyra enheter lägre än det orensade. Om man utgår från, såsom man rätteligen bör, index med *skatter*, så skulle statstjänarna för att få full kompensation för levnadskostnadsstegringen ha erhållit 24 procent i rörligt tillägg i stället för 12 procent redan fr. o. m. den 1 juli 1949.

Lägger man till detta eftersläpningen i förhållande till löneutvecklingen för andra samhällsgrupper och de genom den restriktiva ekonomiska politiken orsakade försämrade befodringsmöjligheterna, så torde ingen kunna bestrida, att det finns ett starkt sakligt underlag för statstjänarnas missnöje över regeringens kompensationsförslag.

Redan från dessa utgångspunkter är kravet på 500 kronors kompensation mer än väl motiverat. Men även om man endast håller sig till propositionens grundval, nämligen att gottgörelsen endast skall avse förlusterna för den längre tid statstjänarna underkastat sig "inkomststabiliseringen", så måste en rättvis bedömning föra till ett liknande resultat. I propositionen medges, att därest statstjänarna fått sitt lönestopp samtidigt med andra grupper, eller fr. o. m. den 1 januari 1949, så skulle det rörliga tillägget då ha varit 15 procent i stället för 12 procent. Därav följer, att det tidigare ikraftträdandet av lönestoppet för statstjänarna icke bara medfört en förlust av 3 procent för ett halvt år, *utan för två och ett halvt år*. Från propositionens egna utgångspunkter skulle det således vara befogat med en fem gånger så stor kompensation som den som nu föreslås.

Mot denna ståndpunkt har föredragande statsrådet Lingman argumenterat på ett sätt, som verkar advokatyr. Statsrådet förklarar bland annat,

”att en så långt gående kompensation skulle innebära, att statstjänstemännen komme i samma läge som om inkomststabilisering icke varit rådande, utan de i statens löneplansförordning angivna grunderna för det rörliga tilläggets beräkning tillämpats. Om överenskommelse om stabilisering av inkomstnivån från och med den 1 juli 1948 icke träffats med statstjänstemännen och på grund därav det rörliga tillägget under andra halvåret 1948 utgått med 15 procent, skulle säkerligen andra samhällsgrupper icke ha anslutit sig till stabiliseringslinjen utan att ha fått tillgodoräkna sig en därmed jämförlig inkomstförbättring”.

Resonemangent är skäligen enkelt och förbiser viktiga fakta.

För det första voro reglerna om rörligt tillägg tillkomna genom regelrätta förhandlingar, som godkänts av riksdagen. De voro med andra ord resultatet av ett avtal. Uppfyllandet av ett i vanlig ordning träffat avtal kan icke *med skäl* framkalla motstånd från andra samhällsgrupper och skulle säkert inte ha gjort det, i varje fall inte från de avtalsvana industriarbetarna.

För det andra. Här har tidigare påvisats, att medan lönestoppet för statstjänarna varit absolut effektivt, så ha andra samhällsgrupper kunnat i icke obetydlig grad förbättra sina inkomster.

Detta faktum kan inte förbigås, när det gäller frågan om ett infriande av löftet om kompensation.

För det tredje. Statstjänarnas rörliga tillägg är som bekant så konstruerat, att det endast ger tre fjärdedels kompensation för prisstegringarna. Ju mera priserna gå i höjden desto mera förlora statstjänarna.

Inte heller denna faktor kan förbises, alldenstund löftena om en stabil prisnivå som komplement till lönestoppet icke infriats.

För det fjärde. Statstjänarnas förluster inskränka sig inte bara till förlusterna genom lönestoppet. De ha också fått vidkännas betydande sådana genom den restriktiviteten, som en hård ekonomisk politik medfört beträffande inrättandet av behövliga nya tjänster.

Därigenom har befordringsfrågan kommit i ett läge som medfört, att de sämst ställda befattningshavarna icke ens genom en någorlunda normal befordringsgång kunnat förbättra sin ställning.

Vi anse oss kunna konstatera, att statsrådet Lingmans och regeringens hållning i denna fråga icke baserats på sakliga grunder och ännu mindre tagit hänsyn till vad som ur rättvisesynpunkt är rimligt.

Statstjänaropinionens krav på en engångsersättning av 500 kr. är med hänsyn till omständigheterna ett moderat och rättvist krav. Att det också bör tillkomma statspensionärerna är helt på sin plats.

Med hänvisning till ovanstående hemställes,

att riksdagen måtte besluta sådan ändring av de i Kungl. Maj:ts proposition nr 249 angivna grunderna för tillfälligt tillägg å löner och pensioner under budgetåret 1950/51 till

vissa befattningshavare i statens tjänst, att varje ifrågavarande befattningshavare och förutvarande befattningshavare tilldelas ett tillfälligt lönetillägg om 500 kronor.

Stockholm i oktober 1950.

Knut Senander.

H. Hagberg.

Helmer Holmberg.

O. F. Persson.
